

Knotwilgen langs de Gaverbeek (Meimeersen, Zulte)

Duurzaam gebruik

Deel IV

Inleiding

Myriam Dumortier¹

01 Duurzaam gebruik in de natuurrapportering

Reservaten zijn essentieel voor het natuurbehoud, maar natuur kan niet leven van reservaten alleen. Buiten reservaten gaat natuurbehoud samen met andere doelstellingen. Ook in reservaten komen overigens – zij het ondergeschikt aan natuurbehoud – andere doelstellingen aan bod, bv. zachte recreatie. Duurzaam beheer betekent een evenwichtige verdeling van de aandacht voor ecologische, economische en sociale functies. Duurzaam gebruik voorziet in de behoeften van de huidige generaties, zonder die van de toekomstige generaties in het gedrang te brengen.

Deel V van het natuurrapport behandelt landbouw, bosbouw, jacht en binnenvisserij, met andere woorden het gebruik van de niet-verstedelijkte ruimte in Vlaanderen. Duurzaam gebruik maakt sinds 2003 structureel deel uit van het Natuurrapport (tabel V.1). De hoofdstukken beschrijven achtereenvolgens de maatschappelijke activiteiten, hun impact op natuur en het beleid terzake (tabel V.2). Bosbouw, jacht en binnenvisserij worden volledig in het natuurrapport besproken. Van de landbouw bespreekt het NARA alleen de impact op natuur en de natuurgerichte instrumenten. Voor de milieuaspecten wordt naar het MIRA verwezen. Recreatie komt in het NARA (nog) niet aan bod bij gebrek aan voldoende gegevens inzake natuur- en bosgebieden, een probleem dat zich ook in het MIRA stelt.

Tabel V.1:
Hoofdstukken (met nummering) over duurzaam gebruik in de opeenvolgende natuurrapporten.

	NARA 1999	NARA 2001	NARA 2003	NARA 2005
Landbouw	-	-	17	25
Bosbouw	-	-	25	26
Jacht	-	5.2.2	26	27
Binnenvisserij	-	5.2.3	27	28

Inleiding

01 Duurzaam gebruik in de natuurrapportering

02 Voornaamste vaststellingen

02 Voornaamste vaststellingen

Naar schatting 37.000 landbouwbedrijven, 100.000 boseigenaars, 12.600 jagers, 60.000 vissers en een onbepaald aantal recreanten zijn gebruikers van de natuur in Vlaanderen. Vooral voor de instandhouding van kwetsbare soorten en habitats buiten de reservaten, zijn samenwerkingsverbanden met onder andere die actoren aangewezen. De bosgroepen in Vlaanderen (hoofdstuk 26) of de agrarische natuurverenigingen in Nederland [222] zijn hier mogelijke benaderingen. Er moet worden nagegaan welke rol dit gebruik voor het natuurbehoud in Vlaanderen kan betekenen.

Om de duurzaamheid te kunnen evalueren, zijn cijfers nodig over het gebruik van de natuur (bv. houtoogst), over het beheer in functie van het gebruik (bv. bepoting) en over de directe invloed (bv. bodemverdichting) en de indirecte invloed (bv. langetermijneffecten op populaties) van het gebruik en van dit beheer op de natuur. Hiervoor zijn momenteel nog veel te weinig cijfers beschikbaar.

- Hoeveel hout, wild en vis er in Vlaanderen precies wordt geoogst, is niet geweten. Voor hout zijn alleen de verkoopcijfers van de Vlaamse overheid en van de bosgroepen gekend (hoofdstuk 26). Cijfers over het afschot van wild zijn beschikbaar uit 129 wildbeheereenheden (hoofdstuk 27). Dit Natuurrapport bevat voor de eerste keer een schatting van de visooogst uit openbare wateren (hoofdstuk 28).
- Dikwijls richt het beheer zich onder andere op een verbetering van de oogst. Zo wordt in bossen gedund in func-

¹ Instituut voor Natuurbehoud

tie van toekomstbomen en verjonging (hoofdstuk 26). In het kader van het wildbeheer wordt aan biotoopverbetering gedaan (hoofdstuk 27). Maatregelen in functie van de oogst kunnen negatieve én positieve effecten hebben op de natuur. De oogst zelf kan verstorend zijn, bv. bodembeschadiging door bosexploitatie (hoofdstuk 26). Maar het resultaat kan ook voordelen hebben voor het natuurbehoud, bv. meer licht in het bos dankzij houtexploitatie.

- Randvoorwaarden aan het gebruik in functie van natuurbehoud hebben doorgaans betrekking op een plaatselijke (bv. reservaten) of tijdelijke (bv. jacht- of visverbod tijdens broed- of paaiseizoen) stopzetting of een extensivering van het gebruik (bv. geringere mestgiften in de landbouw of behoud van open plekken en dood hout in de bosbouw). Beheerovereenkomsten met landbouwers blijken maar effectief wanneer ze deel uitmaken van een geïntegreerde aanpak (perceeloverschrijdend, niet alleen mestbeperkingen, maar bv. ook hydrologische maatregelen) die gericht wordt ingezet in functie van de instandhouding van kwetsbare habitats en populaties (hoofdstuk 25).
- Dankzij het (beheer in functie van het) gebruik bleef in sommige gevallen natuur gevrijwaard (bv. particuliere bossen met een relatief hoge authenticiteitsindex, zie hoofdstuk 11).
- Door historisch eenzijdig beheer in functie van gebruik zijn sommige ecosystemen door de eeuwen heen sterk verstoord geraakt. Slechts de helft van de Vlaamse bossen bezit nog kenmerken van de natuurlijke bosgemeenschap (NARA 2003, p. 80). Het huidige bosbeleid streeft naar meer natuurlijke bossen met bij voorkeur inheemse en autochtone bomen en struiken. Er zijn eerste tekenen van herstel van de biodiversiteit in bossen (hoofdstuk 11 Bossen), maar een veel verdergaand herstel is een proces van eeuwen.

Voor de evaluatie van de duurzaamheid van het bosbeheer werden de criteria duurzaam bosbeheer opgesteld. Ook voor wild- en visstandbeheer wordt aan dergelijke criteria gewerkt.

De Vlaamse samenleving maakt uitgebreid gebruik van natuur in het buitenland (bv. tropisch hout, zeevis, wild, kruiden, delfstoffen). Strategieën om bij te dragen aan een verduurzaming van het Vlaamse gebruik van natuur op mondiaal niveau zijn:

- spaarzaamheid;
- aandacht voor een duurzame productie in Vlaanderen (hoofdstuk 26);
- certificering van producten uit duurzaam beheer (hoofdstuk 26);
- ondersteuning van ontwikkelingsprojecten die duurzaam beheer nastreven (bv. Vlaams Fonds Tropisch Bos, hoofdstuk 26).

Tabel V.2:
Aspecten die in de hoofdstukken van het deel V van het Natuurrapport aan bod komen, geordend volgens de milieu-verstoringsketen (zie thema-hoofdstuk Indicatoren).

	Maatschappelijke activiteiten (Druk)	(Toestand) Impact	Respons
25 Landbouw	(*)	Zangvogels Steltlopers Zoogdieren	Beheerovereenkomsten Bemestingsnormen
26 Bosbouw	Aantal boseigenaars Aantal bosexploitanten Houtexploitatie Houtoogst Bosbeheer	Broedvogels Zoogdieren Overeenkomst met natuurlijk bos Bosgezondheid (zie hoofdstuk Bossen) Bodemverdichting	Bosbeheerplannen Bosgroepen Subsidies duurzaam bosbeheer Erkenning exploitanten
27 Jacht	Aantal vergunningen Afschot van wild Biotoopbeheer	Voorjaarspopulaties van wild	Wildbeheerplannen Wildbeheereenheden
28 Riviervisserij	Aantal verloven Visvangst Visstandsbeheer	Vissen (zie hoofdstuk Vissen)	Bevissingsplannen

(*) Deze aspecten worden in MIRA behandeld.

Inleiding

01 Duurzaam gebruik in de natuurrapportering

02 Voornaamste vaststellingen

Lectoren:

Jim Casaer - Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer

Beatrijs Van der Aa - Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer

Hans Van Dyck - Université Catholique de Louvain la Neuve, Unité d'Ecologie et de Biog ographie

Marleen Van Steertegem - Vlaamse Milieumaatschappij, MIRA